

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 03-2009

Betreft : Melding door de veehouders van gegevens aan het slachthuis in het kader van de voedselketeninformatie over runderen ouder dan 12 maanden en over schapen en/of geiten (dossier Sci Com N° 2008/22)

Advies gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité op 23 januari 2009

Samenvatting

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd welke voedselketeninformatie aan het slachthuis moet worden medegedeeld door de veehouders over runderen ouder dan 12 maanden en over schapen en/of geiten om de voedselveiligheid te garanderen.

Het Wetenschappelijk Comité heeft lijsten opgemaakt van klinische tekenen, aandoeningen en ziekten overdraagbaar naar de mens via consumptie van vlees. Het Comité meent dat het belangrijk is, voor de bescherming van de volksgezondheid, dat alle beschikbare informatie m.b.t. de vermelde zoönosen aan het slachthuis gemeld wordt.

Voor runderen ouder dan 12 maanden beveelt het Wetenschappelijk Comité de melding aan van:

- ziekten en mortaliteit, ofwel over het dier of de groep dieren (in geval van individuele slachting of van een groep), ofwel over alle dieren van het productielot (in geval van slachting per productielot) en over de dieren van het bedrijf van herkomst. Wat betreft zenuwsymptomen moet elk geval gemeld worden. Wat betreft andere ziekten en de mortaliteit mag een drempelwaarde gebruikt worden, die door de dierenarts verantwoordelijk voor de epidemiologische bewaking van het bedrijf kan beslist worden. De melding van deze gegevens moet de hele levensduur van de dieren omvatten wegens het bestaan van persisterende ziekten. De bedrijfsdierenarts, verantwoordelijk voor de epidemiologische bewaking, is het meest aangewezen voor de overdracht van deze informatie;
- informatie aanwezig in de registers van geneesmiddelen, in de toedienings- en verschaffingsdocumenten (TVDs) en in de attesten waaruit blijkt dat een behandeling aan de gang is, over een periode van minimum 28 dagen vóór de slachting;
- productiegegevens zoals de reden van slachten (in het geval van individuele slachting), abortusgevallen, productieverlies, enz.

Voor geiten en schapen beveelt het Wetenschappelijk Comité de melding aan van:

- aandoeningen en ziekten ofwel over het dier (in geval van individuele slachting), ofwel over alle dieren van het productielot (in geval van slachting per productielot), en over de dieren van het bedrijf van herkomst;
- mortaliteitspercentages hoger dan 3% over de volledige duur van de mestperiode en met betrekking tot alle dieren van het productielot;
- elke ziekte of aandoening die een curatieve groepsbehandeling heeft vereist tijdens de volledige duur van de mestperiode (in geval van slachting van productielot) of alle ziekten waaraan het dier heeft geleden tijdens de hele levensduur;
- informatie aanwezig in de registers van geneesmiddelen, in de toedienings- en verschaffingsdocumenten (TVDs) en in de attesten waaruit blijkt dat een behandeling bezig is, met betrekking tot de volledige duur van de mestperiode (in geval van slachting van een productielot) of tot een periode van minimum 28 dagen (in geval van individuele slachting);
- productiegegevens zoals de reden van slachten (in het geval van individuele slachting), abortusgevallen, productieverlies, enz.

Summary

Advice 03-2009 of the Scientific Committee of the FASFC in regard to the declaration of food chain information to the slaughterhouse by farmers about cattle older than 12 months and about sheep and/or goats, in order to guarantee the food safety.

The Scientific Committee established lists of clinical signs, disorders and diseases transmissible to humans via consumption of meat. Concerning the protection of public health, the Committee is of the opinion that it is important that all available information related to the mentioned zoonoses is declared to the slaughterhouse.

In regard to cattle older than 12 months, the Scientific Committee recommends the notification of :

- diseases and mortality concerning either the animal or the group of animals (in case of an individual slaughtering or slaughtering in group), or all the animals of the production batch (case of slaughtering of a batch), as well as concerning the animals of the exploitation of origin. In regard to nervous signs, each case has to be reported. In regard to the other diseases and to the mortality, a threshold value can be used, to be decided by the veterinarian in charge of the epidemiosurveillance of the exploitation. The declaration of this information has to concern the entire lifespan of the animals, due to the existence of persisting diseases. The veterinarian in charge of the epidemiosurveillance of the exploitation is the best placed to transmit this information;
- information contained in registers of veterinary drug use, in documents of administration and supply and in attestations of ongoing treatments, covering a minimal period of 28 days before slaughtering ;
- production data such as the reason for slaughtering (in case of individual slaughtering), abortions, production losses, etc.

In regard to sheep and goats, the Scientific Committee recommends the notification of:

- disorders or diseases concerning either the animal (in case of individual slaughtering), or all the animals of the production batch (in case of the slaughtering of a batch), as well as the animals of the exploitation of origin;
- mortality rates above 3% covering the entire period of fattening and covering all the animals of the production batch;
- any disease or disorder which has required a curative group treatment covering the entire fattening period (in case of slaughtering in batches) or in regard to all the diseases from which the animal has suffered during his entire life (in case of individual slaughtering);
- information contained in registers of veterinary drug use, in documents of administration and supply and in attestations of ongoing treatments, covering a minimal period of 28 days before slaughtering ;
- production data such as the reason for slaughtering (in case of individual slaughtering), abortions, production losses, etc.

Sleutelwoorden

Voedselketeninformatie – runderen – schapen - geiten – slachthuis - melding

1. Referentietermen

In het geval van de primaire productiesector legt de Verordening (EG) nr. 853/2004 op dat de houders van dieren voor elk dier/elke groep van dieren dat/die ze naar het slachthuis sturen aan de slachthuisexploitant voedselketeninformatie dienen te bezorgen. Deze informatie dient in het bijzonder betrekking te hebben op :

- a. de status van het bedrijf van herkomst of de regionale gezondheidsstatus van de dieren;
- b. de gezondheidsstatus van de dieren;
- c. de toegediende geneesmiddelen voor diergeneeskundig gebruik of andere behandelingen die de dieren binnen een relevante periode hebben ondergaan, tezamen met de data van toediening of behandeling en wachttijden, wanneer er een wachttijd is;
- d. de aanwezigheid van ziekten die de veiligheid van het vlees in het gedrang kunnen brengen;
- e. indien relevant voor de bescherming van de volksgezondheid, de resultaten van de analyses van de bij de dieren genomen monsters of van andere voor het diagnosticeren van ziekten die de veiligheid van vlees in het gedrang brengen, genomen monsters, met inbegrip van monsters die in het kader van de bewaking en de bestrijding van zoönosen en residuen worden genomen;
- f. de relevante verslagen van slachthuizen over de resultaten van eerdere ante mortem en post mortem keuringen van dieren van hetzelfde bedrijf van herkomst, met name verslagen van de officiële dierenarts;
- g. de productiegegevens, wanneer die ziekten aan het licht kunnen brengen, en
- h. de naam en het adres van de dierenarts die normaliter het bedrijf van herkomst diensten verleent.

Verordening (EG) nr. 2074/2005 legt op :

- aan de exploitanten van levensmiddelenbedrijven die dieren opfokken die naar een slachthuis worden verzonden, dat zij ervoor zorgen dat de in Verordening (EG) nr. 853/2004 bedoelde informatie over de voedselketen wordt vermeld in de documenten betreffende de verzonden dieren, zodat de exploitant van het slachthuis deze informatie kan raadplegen;
- aan de bevoegde autoriteit om aan de exploitant van het levensmiddelenbedrijf mede te delen welke de minimale informatie over de voedselketen is die dient te worden verstrekt aan het slachthuis overeenkomstig Verordening (EG) nr. 853/2004.

Behalve een aantal in de Verordeningen opgenomen uitzonderingen moet de voedselketeninformatie 24 uur vooraf in het slachthuis toekomen. Dit is het geval voor runderen ouder dan 12 maanden, schapen en geiten.

De slachthuisexploitant moet die informatie gebruiken om zijn beleid te voeren (bijv. de dieren wel of niet aanvaarden, bijzondere voorzorgen nemen bij het slachten,...). Ten slotte houdt het FAVV toezicht op de aanwezigheid en op de geldigheid en de betrouwbaarheid van de informatie.

De lidstaten mogen beslissen welke minimale voedselketeninformatie door de houders dient te worden verstrekt aan de slachthuisexploitanten.

In dit kader stelt DG Controlebeleid een aantal vragen aan het Wetenschappelijk Comité, enerzijds met betrekking op de sector rundvee ouder dan 12 maanden en anderzijds aan de schapen-en geitensector. Deze vragen zijn onder punt 2 (Advies) behandeld.

Voor wat betreft de overdracht van voedselketeninformatie aan het slachthuis heeft het Wetenschappelijk Comité al twee adviezen opgesteld: een advies over vleesvarkens (advies 18-2007) en een advies over vleeskalveren en paarden (advies 01-2008/).

In het kader van dit advies hanteert het Wetenschappelijk Comité de volgende definities :

- ziekte : naam van een besmettelijke ziekte, al dan niet aangifteplichtig, gekoppeld aan een etiologische diagnose (identificatie van infectieus agens) ;
- ziekte-tekens : ziekte-tekens waarneembaar door de houder of de eigenaar en niet noodzakelijk verwijzend naar een diagnose ;
- aandoening: klinische aandoening die niet noodzakelijk infectieus is maar die gevolgen kan hebben voor de veiligheid van de voedselketen.

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergadering van 8 december 2008 en de plenaire zittingen van 12 december 2008 en 23 januari 2009,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Advies

2.1. Sector runderen ouder dan 12 maanden

2.1.1. Welke ziekten, aandoeningen of ziekte-tekens dienen, in het kader van de voedselketeninformatie, door de houder van runderen ouder dan 12 maanden te worden gemeld aan het slachthuis? Welke ziekten zijn relevant voor de volksgezondheid ?

Ziekte-tekens en aandoeningen

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de houder van runderen ouder dan 12 maanden in staat moet zijn om de ziekte-tekens en aandoeningen die hij opgemerkt heeft, aan het slachthuis te melden. Inderdaad, hoewel hij geen bevoegdheid heeft om een diagnose van de ziekte te stellen, kan hij niettemin ziekte-tekens waarnemen. Gezien het feit dat zonder verder klinisch onderzoek door een dierenarts (eventueel aangevuld door laboratoriumonderzoek) het belang ervan voor de voedselketeninformatie niet kan worden vastgesteld, komen theoretisch alle ziekte-tekens en aandoeningen in aanmerking om door de houder aan het slachthuis te worden gemeld. Hieronder volgt een niet-volledige lijst van mogelijke ziekte-tekens en aandoeningen die door de houders van runderen ouder dan 12 maanden kunnen worden opgemerkt :

- algemene ziekte-tekens (uitputting, vermagering, geen eetlust, groeiachterstand, ...)
- zenuwsymptomen (verlamming, evenwichtsstoornissen, ...)
- ademhalingsymptomen (versnelde ademhaling, neusvloeit, hoesten bij meerdere dieren, ...)
- bewegingsstoornissen (kreupelheid, gezwollen gewrichten, ...)
- huidletsels (abscessen, wonden, haaruitval, ...)
- spijsverteringsstoornissen (diarree, ...)
- abortus bij meerdere dieren of verhoging van het aantal abortusgevallen (geen geïsoleerde gevallen van abortus);

- uierontsteking ;
- productieverlies (afname dagelijkse gewichtsaanzet, melkproductiedaling,...) ;
- sterfte.

Het Wetenschappelijk Comité trekt, in het kader van boviene spongiforme encephalopathie (BSE), de aandacht op het belang van de melding van zenuwsymptomen zoals overgevoeligheid, bewegingsstoornissen en gedragsafwijkingen, die de drie hoofdklassen van zenuwsymptomen vertegenwoordigen die er kunnen wijzen op BSE. Het waarnemen van deze ziekte tekens maakt eveneens deel uit van het verplichte klinisch *ante mortem* onderzoek in het slachthuis. Deze symptomatologie komt soms duidelijk tot uiting door stress tijdens het transport van de dieren naar het slachthuis.

Ziekten (pathogene agentia)

Los van de wettelijke bepalingen die te maken hebben met bepaalde aangifteplichtige ziekten, is het Wetenschappelijk Comité van oordeel dat de houder van runderen ouder dan 12 maanden, aangezien hij geen diagnose van ziekten stelt, niet verplicht is aan het slachthuis de namen van de ziekten (pathogene agentia) van de runderen te melden. Hij zou daarentegen wel aan het slachthuis de namen van de ziekten (en dus, de verantwoordelijke pathogene agentia) moeten melden die hij kent ten gevolge van de laboratoriumanalyses die in het kader van de eventuele monitoringprogramma's van zoönosen of van epidemiologische bewakingsplannen werden uitgevoerd.

Het Wetenschappelijk Comité stelt ook voor dat de analyseresultaten van diergeneeskundige onderzoekingen bij runderen van het bedrijf aan het slachthuis zouden worden gemeld. Het Wetenschappelijk Comité wijst er evenwel op dat dit voorstel rundveehouders en dierenartsen niet mag ontmoedigen om dergelijke analyses aan te vragen.

Hierna volgt een indicatieve (niet volledige) lijst van besmettelijke pathogene agentia die, volgens de huidige Belgische epidemiologische toestand, bij runderen ouder dan 12 maanden kunnen voorkomen en die op mensen kunnen worden overgedragen via vleesconsumptie (zoönotische infecties). De lijst is opgesteld op basis van de huidige wetenschappelijke kennis:

- Bacteriële infecties :
 - o *Mycobacterium bovis* (tuberculose)
 - o *Brucella spp*
 - o *Salmonella spp*
 - o Zoönotische *Escherichia coli*
 - o Pathogene *Yersinia spp. (enterocolitica en pseudotuberculosis)*
 - o *Campylobacter spp*
 - o *Coxiella burnetii*
 - o *Listeria monocytogenes*
 - o *Bacillus anthracis*
 - o Toxinen van *Clostridium botulinum*
 - o *Staphylococcus aureus* (inbegrepen MRSA)
 - o *Clostridium perfringens* drager van het *cpe* gen (*Clostridium perfringens* enterotoxine, pathogeen voor de mens)
 - o *Chlamydia*
- Virale infecties

- geen via voedsel overdraagbare virussen onder de huidige Belgische omstandigheden
- Parasitaire infecties
 - *Taenia saginata* (cysticercose)
 - *Toxoplasma gondii*
 - *Sarcocystis bovihominis*
 - *Cryptosporidium parvum*
 - *Giardia intestinalis*
- Infecties door niet-conventionele overdraagbare agentia
 - BSE

Opmerkingen

Het Wetenschappelijk Comité is zich ervan bewust dat bepaalde in deze lijst vermelde micro-organismen ubiquitair zijn en voorkomen in “normale” microflora bij een groot percentage dieren (bijv. *Clostridium perfringens*, *Staphylococcus aureus*). Er werd trouwens met deze realiteit al rekening gehouden in de wetgeving betreffende voedselhygiëne. Bijgevolg verduidelijkt het Comité dat deze lijst enkel op een wetenschappelijke beoordeling is gebaseerd.

Wat *Clostridium perfringens* betreft, zijn de stammen die men bij de dieren aantreft meestal niet-enterotoxigeen (type A), en niet pathogeen voor de mens. Bepaalde *Clostridium perfringens* van het type A zijn echter dragers van het cpe gen en kunnen onder bepaalde voorwaarden een enterotoxine produceren dat wel pathogeen is voor de mens.

Het Wetenschappelijk Comité wijst er ook op dat de aanwezigheid van toxische chemische agentia en van verontreinigingen (bijv. dioxine, cadmium) eveneens aan het slachthuis moet worden gemeld als de rundveehouder daarvan op de hoogte is.

Het Wetenschappelijk Comité stipt aan dat een aantal van de hierboven vermelde ziekteverwekkers deel kunnen uitmaken van de microflora van de runderen (gezonde dragers) en dus meestal geen duidelijke ziekte tekens veroorzaken.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept ook het feit dat de houder van runderen ouder dan 12 maanden niet verplicht is alle in de lijst vermelde ziekteverwekkers te laten opsporen in het kader van de melding van voedselketen informatie aan de slachthuizen maar dat hij wel de door hem gekende testresultaten aan het slachthuis moet mededelen.

Toepassingsgebied van de melding van ziekten, ziekte tekens of aandoeningen

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het belangrijk is voor de volksgezondheid dat alle beschikbare informatie m.b.t. de vermelde zoönosen aan het slachthuis gemeld worden.

In de praktijk kan de slachting van runderen ouder dan 12 maanden verschillende scenario's aannemen:

- Slachting van individuele koeien/ossen/stieren (bv. melkkoeien), die om diverse redenen geslacht kunnen worden (bv. productieverlies) en waarvan het slachtstip niet steeds vooraf gekend is ;

- Slachting van groepen koeien/ossen/stieren wanneer de houder beslist dat ze slachtrijp zijn (bv. melkkoe na een vetmestingsperiode of reforme melkkoe);
 - Slachting van productieloten (bv, vetgemeste stieren).
- Wat betreft de productieloten moet deze informatie betrekking hebben op alle dieren van het productielot, die naar het slachthuis gestuurd worden.
 - Wat betreft de dieren die individueel of in groep naar het slachthuis gestuurd worden betreft het toepassingsgebied enkel het dier of de groep dieren die naar het slachthuis gestuurd wordt.

Bij de drie scenario's is de overdracht van informatie met betrekking tot de gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst van de dieren die naar het slachthuis gestuurd worden bovendien essentieel. Inderdaad, verschillende bovenstaand vermelde zoönosen verlopen asymptomatisch en zijn niet waarneembaar bij macroscopisch onderzoek van de karkassen (bijv. E. Coli O157:H7). De diagnose van deze ziekten verloopt zelden op individueel niveau maar vaker op bedrijfsniveau. De kennis van de aanwezigheid van deze pathogenen op het bedrijf van herkomst kan doelgericht slachthuisonderzoek toelaten, bijvoorbeeld door laboratoriumanalyses (Fosse *et al.*, 2008). Volgens het Wetenschappelijk Comité is de bedrijfsdierenarts verantwoordelijk voor de epidemiologische bewaking de meest aangewezen persoon voor de melding van dit soort informatie, omdat hij de gezondheidsstatus van het bedrijf goed kent.

- Wat betreft de melding van gekende ziekten in het kader van de officiële epidemiologische bewakingsprogramma's (bv. tuberculose, brucellose, BSE) wordt gesteld dat het toepassingsgebied wordt bepaald door deze monitoringsprogramma's. Alle beschikbare bedrijfsgegevens in het kader van deze monitoringsprogramma's, waaronder gegevens over de runderen van het bedrijf van herkomst die niet geslacht zijn, dienen meegedeeld te worden. Daarnaast beveelt het wetenschappelijk Comité aan dat informatie met betrekking tot potentiële zoönoseverwekkers, die is verkregen via vrijwillige monitoringsprogramma's, overgemaakt wordt aan het slachthuis.

2.1.2. Dient elk sterfte- of ziektegeval te worden gemeld of kan er gewerkt worden met een drempelwaarde (bijv. enkel melding van een mortaliteitspercentage indien de mortaliteit van de relevante groep dieren een bepaald % overschrijdt) ?

Indien een drempelwaarde kan worden gebruikt : hoeveel dient die te bedragen voor het mortaliteitspercentage enerzijds en het morbiditeitspercentage anderzijds ?

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat, wat betreft zenuwsymptomen, elk geval dat dergelijke symptomen vertoont, die verdacht zou kunnen zijn van BSE, inclusief onder de dieren van het bedrijf van herkomst die niet naar het slachthuis worden gestuurd, moet gemeld worden.

Wat betreft andere ziekten of aandoeningen meent het Comité dat het niet verantwoord is om elk individueel geval te melden aan het slachthuis en men dus zou kunnen werken op basis van een drempelwaarde die betrekking heeft op de groep of het lot dieren, en op de dieren van het bedrijf van herkomst. Het is echter onmogelijk om een sterfte- of een morbiditeitspercentage vast te stellen want:

- er is geen wetenschappelijke literatuur beschikbaar over mortaliteits- of morbiditeitspercentages die onder normale productie- omstandigheden voorkomen bij runderen ouder dan 12 maanden;

- er zijn verschillende categorieën van dieren (reforme melkkoeien die individueel of in groep geslacht worden, of loten vleesstieren) ;
- de normale mortaliteits- en morbiditeitspercentages variëren in functie van het soort ziekte of aandoening, en hangen ook af van het bedrijfstype (grootte, specifieke productie-omstandigheden, enz.).

De bedrijfsdierenarts verantwoordelijk voor de epidemiologische bewaking is, omwille van zijn kennis over de historiek van het bedrijf, de meest aangewezen persoon om aan het slachthuis verslag uit te brengen wanneer de dieren die naar het slachthuis worden gestuurd of de dieren van het bedrijf van herkomst een risico kunnen betekenen voor de volksgezondheid.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept dat afwezigheid van klinische tekenen of van sterfte geen garantie biedt dat runderen, die er gezond uitzien, geen drager of uitscheider van pathogene agentia voor de mens kunnen zijn (asymptomatische aandoeningen). De beoordeling van de bedrijfssituatie door de bedrijfsdierenarts is in dit geval ook essentieel.

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan dat in die gevallen die op een probleem wijzen laboratoriumanalyses worden uitgevoerd om een etiologische diagnose te stellen en dat de resultaten van de laboratoriumanalyses (diagnose) aan het slachthuis worden gemeld.

2.1.3. Over welke periode dienen de gegevens m.b.t. ziekte- of sterftegevallen te handelen ? Dient de informatie de hele levensduur van het dier te omvatten of kan men zich beperken tot een bepaalde periode van het leven ?

Er wordt nogmaals aangehaald dat dieren volgens verschillende scenario's kunnen gestuurd worden naar het slachthuis: individueel, in groep of per lot naar het slachthuis gestuurde runderen.

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan dat voor elk dier dat naar het slachthuis gezonden wordt (individueel, in groep of per lot) wordt vergezeld van informatie over:

- de gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst. Volgens het Wetenschappelijk Comité bestaat er geen wetenschappelijke gegevens om zo een periode te kunnen vaststellen;
- gegevens van geslachte runderen die betrekking moeten hebben op de volledige levensduur van de dieren. Inderdaad, er bestaan verschillende belangrijke zoönotische agentia die kunnen persisteren en gedurende het ganse leven van de dieren uitgescheiden worden (dragers). Dit is het geval voor bv. *Chlamydia*, *E. coli* O157:H7, *Giardia*, *Coxiella burnetti* (Q-fever), *Cryptosporidium*, tuberculose en BSE;
- wegens de asymptomatische natuur van bepaalde zoonotische aandoeningen moet deze informatie (bedrijfs- en individuele gegevens) de dieren vergezellen vanaf het bedrijf van herkomst tot in het slachthuis, zelfs indien de dieren werden verplaatst naar een ander bedrijf of naar een verzamelplaats voordat ze naar het slachthuis gaan.

De melding betreft niet alleen infectieuze zoönotische agentia en acute problemen, maar ook chronische problemen en problemen met (chemische, toxische) verontreinigingen. Sommige verontreinigingen (bijvoorbeeld cadmium) stapelen zich met de tijd op in het organisme, vandaar het belang van overdracht van informatie die betrekking heeft op de hele levensduur van de dieren.

Het Wetenschappelijk Comité is er zich van bewust dat sommige van deze voorstellen zeer moeilijk uit te voeren zijn in de praktijk. Zij zijn uitsluitend gebaseerd op wetenschappelijke overwegingen en bedoeld om de veiligheid van de voedselketen maximaal te waarborgen.

2.1.4. Over welke periode dienen de gegevens m.b.t. het geneesmiddelengebruik te handelen ? Dient de informatie de hele levensduur van het dier te omvatten of kan men zich beperken tot een bepaalde periode van het leven ?

Het doel van de overdracht van informatie met betrekking tot geneesmiddelengebruik naar het slachthuis is tweeledig. Enerzijds, dient het om het risico voor de volksgezondheid van de aanwezigheid van residuen te evalueren. Anderzijds, helpt het de slachthuiskeurders om het risico op ziekten bij de dieren die naar het slachthuis gestuurd worden en bij de andere dieren op het bedrijf van herkomst in te schatten.

In het kader van dit advies is de term « medicinale behandeling » niet beperkt tot behandelingen met antibiotica, maar omvat deze alle behandelingen waarbij een farmacologische stof wordt toegediend (bijvoorbeeld antiparasitaire middelen, ontstekingswerende middelen).

In de praktijk dient elk voorschriftplichtig geneesmiddel verantwoord te worden door een toedienings- en verschaffingsdocument (TVD) of door een kopie van het voorschrift dat opgemaakt wordt door de dierenarts en dat minstens 5 jaar moet bewaard worden in een ingaand register. Dit is een verplichting voor alle houders van dieren. Bovendien geldt, volgens Verordening (EG) nr. 852/2004, dat de veehouders registers dienen bij te houden waarin ze elke toediening van een geneesmiddel vermelden, de data van toediening en de wachttijden, en dit gedurende het hele leven van de dieren.

Verder dient telkens wanneer een dier verhandeld wordt vóór het verstrijken van de wachttijd van een behandeling met geneesmiddelen, de “overlater” (verkoper) een attest in 2-voud op te maken. Het attest levert het bewijs dat de “overlater” de “overnemer” (koper) correct heeft ingelicht over het risico op aanwezigheid van residuen van geneesmiddelen.

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat wanneer voor geneesmiddelen wachttijden aangegeven zijn, de periode dient gerespecteerd te worden die de langste wachttijd betreft. Wanneer geen wachttijden beschikbaar zijn (cascadesysteem, artikel 231 van het KB van 16 december 2006 betreffende geneesmiddelen voor humaan en diergeneeskundig gebruik), wat voor bepaalde geneesmiddelen het geval is, werd een empirische wachttijd van 28 dagen vastgesteld waarna wordt aangenomen dat er geen risico meer is voor aanwezigheid van residuen. Een periode van 28 dagen (of langer afhankelijk van het geneesmiddel) dient dus minimum gerespecteerd te worden als melding voor het geneesmiddelengebruik. Het overmaken van deze informatie naar het slachthuis is vergemakkelijkt door de verplichting om van het bijhouden van geneesmiddelenregisters gedurende het hele leven van de dieren bij te houden.

In alle gevallen is het noodzakelijk om de TVD en de attesten waaruit blijkt dat een behandeling met geneesmiddelen bezig is, over te maken omdat hierdoor informatie wordt verstrekt over de eventuele aanwezigheid van residuen.

2.1.5. Welke zijn nuttige productiegegevens die ziekten aan het licht kunnen brengen?

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het nuttig is de volgende productiegegevens aan het slachthuis te melden met het oog op een optimalisering van de keuring en de opsporing van ziekten, in het geval van runderen ouder dan 12 maanden :

- de reden van slachten, in geval van individuele slachting of slachting in groep (datum van slachten niet vooraf vastgesteld);
- in het geval van volwassen runderen, de datum van de laatste kalving of van de laatste keizersnede omdat er een periode met een verhoogd risico bestaat na deze gebeurtenissen ;
- niet-specifieke aanwijzingen van een productieverlies op bedrijfsniveau zoals een afname van de dagelijkse gewichtsaanzet, melkproductieverlies of een afname van het aantal levend geboren kalveren. Deze indicatoren zullen echter slechts wijzigingen tonen wanneer een groot aantal dieren van het bedrijf getroffen zijn door een ziekte. Het is dus mogelijk dat deze indicatoren sporadische verliezen, die slechts één of enkele dieren in de koppel aangetast hebben, niet weerspiegelen. Om die reden kan de vermelding van de productiegegevens een indicatie geven maar zij zullen slechts een beperkte invloed hebben op de bescherming van de volksgezondheid ;
- in geval een dier (dieren) ingevoerd wordt (worden) uit een derde land (buiten de Europese Unie), het land en de periode van het verblijf in dit land, wegens het gevaar voor exotische ziekten.

2.2. Sector schapen en geiten

2.2.1. Welke ziekten, aandoeningen of ziektetekenen dienen in het kader van de voedselketeninformatie door de houder van schapen/geiten gemeld te worden aan het slachthuis ? Welke ziekten zijn relevant voor de volksgezondheid ?

Ziektetekenen en aandoeningen

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de houder van schapen en/of geiten in staat moet zijn om de ziektetekenen en aandoeningen die hij opgemerkt heeft aan het slachthuis te melden. Inderdaad, hoewel hij geen bevoegdheid heeft om een diagnose van een ziekte te stellen, kan hij niettemin ziektetekenen waarnemen. Gezien het feit dat zonder verder klinisch onderzoek door een dierenarts (eventueel aangevuld door laboratoriumonderzoek) het belang ervan voor de voedselketeninformatie niet kan worden vastgesteld, komen theoretisch alle ziektetekenen en aandoeningen in aanmerking om door de houder aan het slachthuis te worden gemeld. Hieronder volgt een niet-volledige lijst van mogelijke ziektetekenen en aandoeningen die kunnen worden opgemerkt door de eigenaars en de houders van schapen en/of geiten :

- algemene klinische tekenen (uitputting, vermagering, geen eetlust, groeiachterstand,...) ;
- zenuwsymptomen (verlamming, evenwichtsstoornissen,...) ;
- ademhalingsymptomen (versnelde ademhaling, neusvloeit, hoesten bij meerdere dieren,...) ;
- bewegingsstoornissen (kreupelheid, gezwollen gewrichten, ...) ;
- huidletsels (wonden, haaruitval, abcedaties, gezwollen, ...) ;
- spijsverteringsstoornissen (diarree,...) ;
- abortus bij meerdere dieren of verhoging van het aantal abortusgevallen (geen geïsoleerde gevallen van abortus);
- uierontsteking;
- productieverlies (afname dagelijkse gewichtsaanzet, melkproductiedaling,...) ;

- sterfte.

Het Wetenschappelijk Comité vestigt de aandacht op zenuwsymptomen bij de kleine herkauwers die scrapie kunnen doen vermoeden, hoewel deze ziekte niet beschouwd wordt als een zoönose. De klinische zenuwsymptomen in geval van scrapie zijn niet te onderscheiden van deze bij BSE. Dit is weliswaar van minder belang aangezien men nog nooit een geval van natuurlijke besmetting met BSE bij de schapen geïdentificeerd heeft en slechts één geval van natuurlijke besmetting met BSE is geïdentificeerd in 2005 bij een geit.

Ziekten (pathogene agentia)

Los van de wettelijke bepalingen die te maken hebben met bepaalde aangifteplichtige ziekten is het Wetenschappelijk Comité van oordeel dat de houder van schapen en/of geiten niet verplicht is aan het slachthuis de namen van de ziekten (pathogene agentia) van deze dieren te melden, aangezien hij geen diagnose van ziekten stelt. Hij zou daarentegen wel aan het slachthuis de namen van de ziekten (en dus, de verantwoordelijke pathogene agentia) moeten melden die hij kent ten gevolge van de laboratoriumanalyses die in het kader van de eventuele monitoringprogramma's van zoönosen of van epidemiologische bewakingsplannen werden uitgevoerd.

Het Wetenschappelijk Comité stelt ook voor dat de analyseresultaten van diergeneeskundige onderzoeken bij schapen/geiten van het bedrijf aan het slachthuis zouden worden gemeld. Het Wetenschappelijk Comité wijst er evenwel op dat dit voorstel rundveehouders en dierenartsen niet mag ontmoedigen om dergelijke analyses aan te vragen.

Hierna volgt een indicatieve (niet volledige) lijst van besmettelijke pathogene agentia die, aangezien de huidige Belgische epidemiologische toestand, bij de schapen en/of geiten kunnen voorkomen en die op mensen kunnen worden overgedragen via vleesconsumptie (zoönotische infecties). De lijst is opgesteld op basis van de huidige wetenschappelijke kennis:

- Bacteriële infecties :
 - o *Mycobacterium bovis* (tuberculose)
 - o *Brucella spp*
 - o *Salmonella spp*
 - o Zoönotische *Escherichia coli*
 - o Pathogene *Yersinia spp. (enterocolitica en pseudotuberculosis)*
 - o *Campylobacter spp*
 - o *Coxiella burnetii*
 - o *Listeria monocytogenes*
 - o *Bacillus anthracis*
 - o Toxinen van *Clostridium botulinum*
 - o *Staphylococcus aureus* (inbegrepen MRSA)
 - o *Clostridium perfringens* drager van het *cpe* gen (*Clostridium perfringens* enterotoxine, pathogeen voor de mens)
 - o *Chlamydia*
- Virale infecties
 - o geen via voedsel overdraagbare virussen onder de huidige Belgische omstandigheden

- Parasitaire infecties
 - o *Toxoplasma gondii*
 - o *Cryptosporidium parvum*
 - o *Giardia intestinalis*
- Infecties door niet-conventionele overdraagbare agentia
 - o BSE

Opmerkingen

Het Wetenschappelijk Comité is zich ervan bewust dat bepaalde in deze lijst vermelde microorganismen ubiquitair zijn en inherent voorkomen in "normale" microflora bij een groot percentage dieren (bijv. *Clostridium perfringens*, *Staphylococcus aureus*). Er werd trouwens met deze realiteit al rekening gehouden in de wetgeving betreffende voedselhygiëne. Bijgevolg verduidelijkt het Comité dat deze lijst enkel op een wetenschappelijke beoordeling is gebaseerd.

Wat *Clostridium perfringens* betreft, zijn de stammen die men bij de dieren aantreft meestal niet-enterotoxinogeen (type A), en niet pathogeen voor de mens. Bepaalde *Clostridium perfringens* van type A zijn echter dragers van het cpe gen en kunnen onder bepaalde voorwaarden een enterotoxine produceren dat wel pathogeen is voor de mens.

Het Wetenschappelijk Comité wijst er ook op dat de aanwezigheid van toxische chemische agentia en van verontreinigingen (bijv. dioxine, cadmium) eveneens aan het slachthuis moet worden gemeld als de houder van schapen/geiten daarvan op de hoogte is.

Het Wetenschappelijk Comité stipt aan dat een aantal van de hierboven vermelde ziekteverwekkers deel kunnen uitmaken van de microflora van de schapen/geiten (gezonde dragers) en dus meestal geen duidelijke ziekte-tekens veroorzaken.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept ook het feit dat de houder van schapen en/of geiten niet verplicht is alle in de lijst vermelde ziekteverwekkers te doen opsporen in het kader van de melding van voedselketeninformatie aan de slachthuizen maar dat hij wel de bekende testresultaten aan het slachthuis moet mededelen.

Toepassingsgebied van de melding van ziekten, ziekte-tekens of aandoeningen

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het belangrijk is voor de volksgezondheid dat alle beschikbare informatie m.b.t. de vermelde zoönosen aan het slachthuis gemeld worden.

In de praktijk vertoont de schapen en geiten sector ook een aantal eigen kenmerken. Er bestaan twee scenario's:

- ofwel individuele slachting van een dier ; dit is het geval bv. bij reforme fokooien die individueel geslacht kunnen worden op een volwassen leeftijd, om diverse redenen zoals bijvoorbeeld een productieverlies, enz., en op een tijdstip dat niet noodzakelijk op voorhand is vastgesteld ;
- ofwel slachting van (delen van) productieloten. Dit is het geval bijvoorbeeld bij mestlammeren. In dit geval betreft het echter geen all in-all out

productiesysteem maar veeleer het naar het slachthuis brengen van groepen van dieren van een lot, wanneer de veehouder beslist dat ze slachtrijp zijn.

Wat betreft de (delen van) productieloten moet deze informatie alle dieren van het productielot omvatten.

Voor de dieren die individueel naar het slachthuis gestuurd worden betreft het toepassingsgebied enkel het dier.

Bij de twee scenario's (individuele dieren of delen van loten) is bovendien de overdracht van informatie over de gezondheidsstatus van de dieren van het bedrijf van herkomst essentieel. Inderdaad, verschillende bovenstaand vermelde zoönotische ziekten verlopen asymptomatisch en zijn niet waarneembaar bij macroscopisch onderzoek van karkassen (bijv. E. Coli O157:H7). De diagnose van deze ziekten verloopt zelden op individueel niveau maar vaker op bedrijfsniveau. De kennis van de aanwezigheid van deze ziekten op het bedrijf van herkomst kan doelgericht slachthuisonderzoek toelaten, bijvoorbeeld door laboratoriumanalyses (Fosse *et al.*, 2008).

Wat schapen en geiten betreft is de epidemiologische bewaking door een bedrijfsdierenarts niet verplicht. Echter, indien zo een informatie beschikbaar is moeten de gekende gegevens betreffende de gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst gemeld worden aan het slachthuis.

Wat betreft de verklaringen van de gekende ziekten in het kader van de officiële epidemiologische bewakingsprogramma's (bv. tuberculose, brucellose) wordt gesteld dat het toepassingsgebied wordt bepaald door deze monitoringsprogramma's. Alle beschikbare bedrijfsgegevens in het kader van deze monitoringsprogramma's, waaronder gegevens betreffende de schapen/geiten van het bedrijf van herkomst die niet geslacht zijn, dienen meegedeeld te worden. Daarnaast beveelt het Wetenschappelijk Comité dat informatie met betrekking op potentiële zoönoseverwekkers, die is verkregen via vrijwillige monitoringsprogramma's zijn, overgemaakt wordt aan het slachthuis.

2.2.2. Dient elk sterfte- of ziektegeval te worden gemeld of kan er gewerkt worden met een drempelwaarde (bijv. enkel melding van een mortaliteitspercentage indien de mortaliteit van de relevante groep dieren een bepaald % overschrijdt) ?

Indien een drempelwaarde kan worden gebruikt : hoeveel dient die te bedragen voor het mortaliteitspercentage enerzijds en het morbiditeitspercentage anderzijds ?

Mortaliteit

De melding van informatie over de sterfte heeft alleen betrekking op mestdieren die in lot worden gehouden en niet op individuele dieren. Voor wat betreft mestdieren, komen alleen de mestlammeren in aanmerking.

Het Wetenschappelijk Comité is van oordeel dat er bij de melding van de mortaliteit bij mestlammeren gebruik kan worden gemaakt van een drempelwaarde die betrekking heeft op de volledige duur van de mestperiode (van spenen tot slachten).

Er is geen wetenschappelijke literatuur beschikbaar over de sterftepercentages die gewoonlijk onder normale productie-omstandigheden voorkomen bij mestlammeren. Volgens praktijkomstandigheden bedraagt, in de Belgische mestlammerenhouderij, de waargenomen sterfte minder dan 3% (per productielot).

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat een sterftcijfer tot 3% (op het volledige beschouwd productielot) aanvaardbaar is en niet moet worden gemeld. Een sterftcijfer van meer dan 3% gedurende de volledige duur van de mestperiode en met betrekking op het hele productielot wijst daarentegen op een bedrijfsprobleem en moet gemeld worden, eventueel met laboratoriumresultaten.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept evenwel dat het voorkomen van toevallige sterfte niet noodzakelijk van betekenis is voor de volksgezondheid. Anderzijds is het zo dat afwezigheid van sterfte geen garantie biedt dat schapen/geiten, die er gezond uitzien, geen drager of uitscheider van pathogene agentia voor de mens kunnen zijn. De beoordeling van de bedrijfssituatie door de bedrijfsdierenarts is in dit geval essentieel.

Wat geiten betreft mogen dezelfde beschouwingen in aanmerking komen als voor de schapen, maar het aantal geiten gehouden voor vlees in België is laag.

Morbiditeit (ziekte)

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het moeilijk is om algemene drempelwaarden voor de morbiditeit vast te leggen omdat die afhangen van het soort ziekte of aandoening (fokooien of mestlammeren), bedrijfstype (professioneel of hobby), enz. Verder bestaan er in de wetenschappelijke literatuur geen gegevens over normale ziektepercentages over deze diersoorten in België.

Wat betreft de mestlammeren, per lot vetgemest, beveelt het wetenschappelijk Comité aan dat elk probleem (ziekte, aandoening of ziekteken) waarbij een curatieve groepsbehandeling noodzakelijk was door de houder aan het slachthuis moet worden gemeld. Dit betekent echter niet noodzakelijk dat het over een probleem gaat dat een risico voor de menselijke gezondheid kan betekenen. Het Comité meent immers dat, wanneer een dierenarts het initiatief voor een dergelijke behandeling heeft genomen, hij van oordeel was dat het om een ernstig probleem ging. Het Wetenschappelijk Comité meent wel dat de dierenarts het beste geplaatst is om de ernst van de ziekte te beoordelen omdat deze het nauwst bij het bedrijf is betrokken. De melding van elke groepsbehandeling omvat de melding van ernstige problemen, ook als die aanleiding hebben gegeven tot een morbiditeit van minder dan een bepaald percentage.

Wat betreft de individueel geslachte volwassen dieren (bijvoorbeeld, fokooien), is de melding van een groepsbehandeling niet relevant in dit geval want de groepsbehandelingen bij volwassen kleine herkauwers zijn zeldzaam. Elke ziekte van de dier dient gemeld te worden, indien deze informatie beschikbaar is.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept dat afwezigheid van klinische ziektekenen of van sterfte geen garantie biedt, dat dieren die er gezond uitzien, geen drager of uitscheider van pathogene agentia voor de mens kunnen zijn. De beoordeling van de bedrijfssituatie door de bedrijfsdierenarts is in dit geval essentieel.

Bovendien raadt het Wetenschappelijk Comité aan dat in deze gevallen die op een probleem wijzen laboratoriumanalyses worden uitgevoerd om een etiologische diagnose te stellen en dat de resultaten van de laboratoriumanalyses (diagnose) aan het slachthuis worden gemeld.

2.2.3. Over welke periode dienen de gegevens m.b.t. ziekte- of sterftegevallen te handelen ? Dient de informatie de hele levensduur van het dier te omvatten of kan men zich beperken tot een bepaalde periode van het leven ?

Wat betreft mestlammeren, vetgemest per lot, dient de informatie die aan het slachthuis gemeld wordt betrekking te hebben op de volledige duur van de mestperiode (spenen tot slachten). Inderdaad, dieren die afkomstig zijn van diverse oorsprong en die verzameld worden om een voor de vetmesting bestemde partij te vormen, vormen voor de volledige duur van de mestperiode een epidemiologische eenheid.

Wat de individueel geslachte volwassen dieren betreft, beveelt het Wetenschappelijk Comité aan melding te maken van:

- gegevens over de gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst. Volgens het Wetenschappelijk Comité bestaat er geen wetenschappelijke gegevens om zo een periode te kunnen vaststellen;
- gegevens van geslachte dieren die betrekking moeten hebben op de volledige levensduur;
- wegens de asymptomatische natuur van bepaalde zoonotische aandoeningen moet deze informatie (bedrijfs- en individuele gegevens) de dieren vergezellen vanaf het bedrijf van herkomst tot in het slachthuis, zelfs indien de dieren werden verplaatst naar een ander bedrijf of naar een verzamelplaats voordat ze naar het slachthuis gaan.

De motiveringen voor de voorgestelde perioden (volledige duur van de mestperiode voor de mestlammeren en volledige levensduur voor individueel geslachte dieren) zijn de volgende:

- er bestaan verschillende belangrijke zoönotische aandoeningen die zich vroeg kunnen introduceren, gedurende het hele leven in de dieren op asymptomatische wijze persisteren en geëxcreteerd worden gedurende lange periodes op bedrijfsniveau. Dit is het geval voor bv. tuberculose, *E.coli* 0157:H7, *Salmonella*, *Giardia intestinalis*, *Coxiella burnetti* (Q-fever), cryptosporidiose en BSE.
- de melding betreft niet alleen infectieuze zoönotische agentia en acute problemen, maar ook chronische problemen en problemen met (chemische, toxische) verontreinigingen. Sommige verontreinigingen (bijvoorbeeld cadmium) stapelen zich met de tijd op in het organisme, waar het belang van overdracht van gegevens betrekking heeft op de hele levensduur van het dier.

Het Wetenschappelijk Comité is er zich van bewust dat sommige van deze voorstellen zeer moeilijk uit te voeren zijn in de praktijk. Zij zijn uitsluitend gebaseerd op wetenschappelijke overwegingen.

2.2.4. Over welke periode dienen de gegevens m.b.t. het geneesmiddelengebruik te handelen ? Dient de informatie de hele levensduur van het dier te omvatten of kan men zich beperken tot een bepaalde periode van het leven ?

Het doel van de overdracht van informatie mbt geneesmiddelengebruik naar het slachthuis is tweeledig. Enerzijds, dient het om het risico voor de volksgezondheid van de aanwezigheid van residuen te evalueren. Anderzijds, helpt het de slachthuiskeurders om het risico op eventueel aanwezige ziekten bij de dieren die naar het slachthuis gestuurd worden en bij de andere dieren op het bedrijf van herkomst van de dieren in te schatten.

In het kader van dit advies is de term « medicinale behandeling » niet beperkt tot behandelingen met antibiotica, maar omvat deze alle behandelingen waarbij een farmacologische stof wordt toegediend (bijvoorbeeld antiparasitaire middelen, ontstekingswerende middelen).

Bovendien, wat de kleine herkauwers betreft en meer bepaald de schapen, moet de melding van medicinale behandelingen betrekking hebben op zowel de preventieve als de curatieve behandelingen. Op de markt van de preventieve anti-parasitaire middelen (tegen myiasis inbegrepen) bestaan er middelen met een lange remanente werking en deze hebben een wachttijd van meer dan 28 dagen (kan zelfs oplopen tot meer dan 50 dagen).

In de praktijk dient elk voorschriftplichtig geneesmiddel verantwoord te worden door een toedienings- en verschaffingsdocument (TVD) of door een kopie van het voorschrift dat opgemaakt wordt door de dierenarts en dat minstens 5 jaar bewaard moet worden in een ingaand register. Dit is een verplichting voor alle houders van dieren.

Bovendien geldt, volgens Verordening (EG) nr. 852/2004, dat de veehouders registers dienen bij te houden waarin ze elke toediening van een geneesmiddel vermelden, de data van toediening en de wachttijden, en dit gedurende het hele leven van de dieren.

Verder dient telkens wanneer een dier verhandeld wordt vóór het verstrijken van de wachttijd van een behandeling met geneesmiddelen, de “overlater” (verkoper) een attest in 2-voud op te maken. Het attest levert het bewijs dat de “overlater” de “overnemer” (koper) correct heeft ingelicht over het risico op aanwezigheid van residuen van geneesmiddelen.

Wat betreft de mestlammeren, is het Wetenschappelijk Comité van mening dat de volledige duur van de mestperiode (van spenen tot slachten) in aanmerking moeten genomen worden voor de melding van deze medicinale behandelingen. Het gebruik van geneesmiddelen wijst inderdaad op de aanwezigheid van een ziekte of aandoening in het bedrijf. Bovendien zijn er in de bedrijven kiemen die gedurende lange tijd aanwezig kunnen blijven.

Wat betreft de individueel geslachte volwassen kleine herkauwers, stelt het Wetenschappelijk Comité een periode van minimum 28 dagen (of langer afhankelijk van het geneesmiddel). Inderdaad, wanneer er voor geneesmiddelen wachttijden aangegeven zijn, dient die periode gerespecteerd te worden. Als er geen wachttijden beschikbaar zijn (cascadesysteem, artikel 231 van het KB van 16 december 2006 betreffende geneesmiddelen voor humaan en diergeneeskundig gebruik), wat voor bepaalde geneesmiddelen het geval is, werd een empirische wachttijd van minimum 28 dagen vastgesteld waarna wordt aangenomen dat er geen risico meer is voor aanwezigheid van residuen.

Het overmaken van deze informatie naar het slachthuis is vergemakkelijkt door het verplichten van het bijhouden van geneesmiddelenregisters gedurende het hele leven van de dieren.

In alle gevallen is het noodzakelijk om de TVD en de attesten waaruit een behandeling met geneesmiddelen bezig is mee te delen omdat zij informatie leveren over de eventuele aanwezigheid van residuen.

2.2.5. Welke zijn nuttige productiegegevens die ziekten aan het licht kunnen brengen?

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het nuttig is de volgende productiegegevens aan het slachthuis te melden met het oog op een optimalisering van de keuring en de opsporing van ziekten, in het geval van schapen en geiten :

- de reden van slachten, in geval van individuele slachting van volwassen dieren (datum van slachten niet vooraf vastgesteld);
- voor de fokooien, de datum van het laatste aflammeren want er bestaat een periode met een verhoogd risico na deze gebeurtenis ;
- voor de fokooien, een verhoogd aantal abortussen, een afname van het aantal levend geboren lammeren, enz., als deze veranderingen significant zijn vergeleken met de gewone situatie op het bedrijf, kunnen een aanwijzing vormen voor een infectie door een zoönotische kiem zoals *Chlamydia*, *Toxoplasma*, *Coxiella*, *Campylobacter* ;
- een significante daling van de melkproductie (fokooien) of afname van de dagelijkse gewichtsaanzet (mestlammeren) vergeleken met de gewone situatie op het bedrijf kunnen ook indicatoren zijn voor een infectie door een zoönotische kiem op het bedrijf. Deze indicatoren van productieverlies zullen echter slechts zichtbaar zijn wanneer een groot aantal dieren van het bedrijf getroffen zijn door een ziekte ;
- in geval een dier (dieren) ingevoerd wordt (worden) uit een derde land (buiten de Europese Unie), het land en de periode van het verblijf in dit land, wegens het gevaar voor exotische ziekten.

3. Conclusie

Het Wetenschappelijk Comité heeft in dit advies antwoorden geformuleerd op een aantal vragen die verband houden met de aard van de voedselketeninformatie die vanuit de sector van de primaire productie (runderen ouder dan 12 maanden), schapen en geiten aan de slachthuisexploitant dient te worden overgemaakt.

Dit advies werd opgesteld op basis van de ervaring van experts en van de thans beschikbare wetenschappelijke kennis.

Het Comité is zich bewust van de moeilijkheid van de praktische uitvoering van enkele van de voorstellen. In deze gevallen heeft het Comité zich gebaseerd op wetenschappelijke argumenten met als doel de veiligheid van de voedselketen maximaal te waarborgen. Het Wetenschappelijk Comité meent dat het belangrijk is voor de volksgezondheid dat alle beschikbare informatie m.b.t. de in het kader van dit advies vermelde zoönosen aan het slachthuis gemeld worden. Idealiter zouden deze verschillende meldingen geautomatiseerd en elektronisch moeten gebeuren.

De informatie die volgens het Wetenschappelijk Comité moet worden gemeld aan het slachthuis in het kader van de overdracht van informatie aan de voedselketen zijn samengevat in de tabel in **bijlage**.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert.
Voorzitter

Brussel, 30 januari 2009

Referenties

Wetenschappelijk Comité van het FAVV, advies 18-2007. Melding van gegevens in het kader van de voedselketeninformatie door de varkenshouder aan het slachthuis. URL: http://www.afsca.be/home/com-sci/doc07/2007-06-26_ADVIES182007_nl.pdf

Wetenschappelijk Comité van het FAVV, advies 01-2008. Melding van gegevens in het kader van de voedselketeninformatie door de houder van vleeskalveren en de houder van paarden aan het slachthuis. URL: http://www.afsca.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/ documents/ADVIES01-2008_NL_DOSSIER2007_36.pdf

Fosse J., Seegers H. and Magras C. Foodborne zoonoses due to meat : a quantitative approach for a comparative risk assessment applied to pig slaughtering in Europe. Vet. Research, 2008, 39:01(DOI: 10.1051/vetres:2007039).

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden:

V. Baeten, D. Berkvens, C. Bragard, J.P. Buts, P. Daenens, G. Daube, J. Debevere, P. Delahaut, K. Dewettinck, K. Dierick, R. Ducatelle, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, J. Lammertyn, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, C. Saegerman, B. Schiffers, E. Thiry, J. Van Hoof, C. Van Peteghem

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt het wetenschappelijk secretariaat en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit:

Leden van het Wetenschappelijk Comité	R. Ducatelle (verslaggever), G. Daube, J. Van Hoof, H. Imberechts, E. Thiry
Externe experts	G. Bertels (DGZ), G. Czaplicki (ARSIA), L. De Zutter (UGent), G. Opsomer (UGent)

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8 ;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.

Over te maken informatie	Runderen > 12 maanden		Schapen / geiten	
	Slachting per productielot (slachtdatum vooraf vastgesteld)	Individuele slachting (of van een groep) (slachtdatum vooraf niet vastgesteld)	Slachting van (een deel van) een lot (slachtdatum vooraf vastgesteld)	Individuele slachting (slachtdatum vooraf niet vastgesteld)
Ziekten, aandoeningen, ziekte tekenen	- alle dieren van het productielot - gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst - resultaten van monitoring	- het dier of groep dieren die naar het slachthuis gestuurd wordt - gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst - resultaten van monitoring	- alle dieren van het productielot - gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst - resultaten van monitoring	- het dier - gezondheidsstatus van het bedrijf van herkomst - resultaten van monitoring
Mortaliteitsgegevens (+ periode)	- groep, lot, dieren van het bedrijf van herkomst - drempelwaarde beslist door de bedrijfsdierenarts - ganse levensloop		> 3% op de volledige duur van de mestperiode en op alle dieren van het productielot	/
Morbiditeitgegevens (ziekte) (+ periode)	- zenuwsymptomen : elk individueel geval - andere : groep, lot, dieren van het bedrijf van herkomst - drempelwaarde beslist door de bedrijfsdierenarts - ganse levensloop		Elk probleem dat een curatieve groepsbehandeling vereist met betrekking op de volledige duur van de mestperiode	- elke ziekte - ganse levensloop
Geneesmiddelengebruik	Registers + TVDs + attesten van lopende behandelingen over een periode van minimum 28 dagen vóór het slachten (langste wachttijd van diergeneesmiddel)		Registers + TVDs + attesten van lopende behandelingen over de volledige duur van de mestperiode	Registers + TVDs + attesten van lopende behandelingen over een periode van minimum 28 dagen vóór het slachten (langste wachttijd van diergeneesmiddel)
Productiegegevens	- afname dagelijkse gewichtsaanzet - land van herkomst in geval van invoer	- reden van slachten - datum laatste kalving/keizersnede - melkproductiedaling - daling van aantal levend geboren kalveren - land van herkomst in geval van invoer	- afname dagelijkse gewichtsaanzet - land van herkomst in geval van invoer	- reden van slachten - datum laatste lammering/keizersnede - abortusgevallen - daling van aantal levend geboren kalveren - land van herkomst in geval van invoer
Opmerkingen	Deze gegevens dienen de dieren te vergezellen vanaf hun bedrijf van herkomst, zelfs indien ze overgebracht worden naar een ander bedrijf of een ander centrum vóór het slachten.			